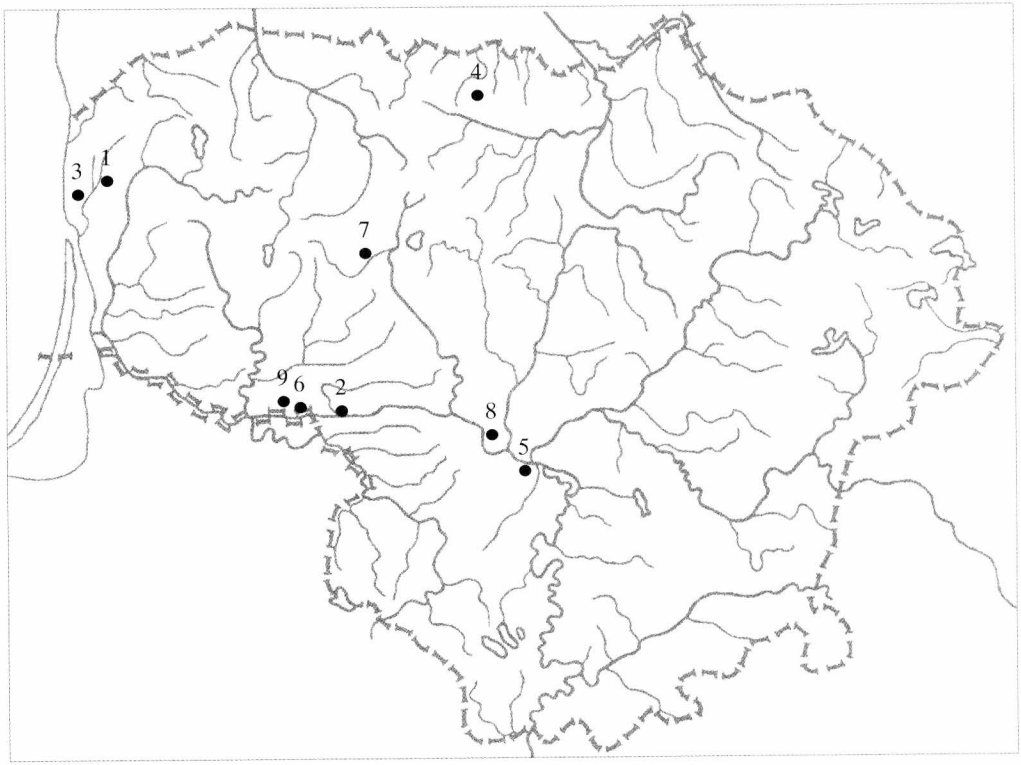
IV. GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAI

45 pav. Geležies amžiaus kapinynai:
Fig. 45. Cemeteries of the Iron Age:

1 – Ėgliškės, 2 – Jurbarkas (žr. IX), 3 – Kalnuvėnai, 4 – Kurmaičiai,
5 – Marvelė, 6 – Naudvaris, 7 – Paprūdžiai, 8 – Rupunionys, 9 – Viešvilė.

MARVELĖS KAPINYNAS

Mindaugas BERTAŠIUS

2005 m. pratęsti nuo 1991 m. vykstantys Marvelės kapinyno archeologiniai tyrinėjimai. Kapinynas yra Kauno miesto V pakraštyje, žemutinėje Nemuno slėnio terasoje. Preliminarūs tyrinėjimo rezultatai skelbti mokslinėje informacinėje spaudoje (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais*, t. 1, V., 1992, p. 90–94; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 120–124, 128–132; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 93–95, 99–101; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 173–175, 184–187; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 248–251; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 91–95; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 114–116; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 92–93; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 113–114), nesenai pasirodė išsamaus Marvelės kapinyno tyrimų katalogo pirmasis tomas (M. Bertašius *Marvelė. Ein Gräberfeld Mittellitauens, I Band. Vidurio Lietuvos aukštaičių II–XII a. kapinynas*, Kaunas, 2005). Paskutiniu metu tyrinėtas 100 m² plotas kapinyno P krašte. Tyrimai pratęsti po metų pertraukos, kartu su Kauno jėzuitų gimnazija organizavus pažintinę istorijos stovyklą.

2005 m. tyrinėta kapinyno dalis yra P krašte, šių plotų (178 ir 193 plotai) Š dalys tyrinėtos dar 1999 m. Bendras 2005 m. tyrimų plotas sudaro 20 m ilgio ir 5 m pločio juostą, orientuotą R–V kryptimi. Tyrimų metu ištirti 8 griautiniai žmonių kapai (kapai 1323–1330), beveik tolygiai išsidėstę visame tyrimų plote. Griautiniai kapai skirtini romėniškojo laikotarpio C^{1b}–C^2 fazėms, t. y. datuojami apie III a. Mirusieji laidoti dažniausiai kūnus orientuojant PR kryptimi (kapas 1329) arba ŠV kryptimi (kapai 1323, 1324, 1326), tačiau dalis mirusiųjų laidota kūnus orientuojant artima P ar Š kryptimi (kapai 1328, 1330), kai kuriuose kapuose palaikų krypties nepavyko nustatyti.

Dabartinis žemės paviršius tyrinėtoje kapinyno teritorijos dalyje nežymiai nuolaidėjo PV kryptimi. Kiek ryškesnis tas pats nuolaidumas matėsi tyrinėjant kapinyno pirminį paviršių. Griautiniai kapai atrasti gelsvo smėlio sluoksnyje, ir kapo duobės kontūras prasčiau ar geriau matėsi aplinkoje, kapas 1324 atrastas pilkšvoje priesmėlingoje žemėje (arčiau dabartinio paviršiaus) ir kapo duobė buvo nepastebima. Kapai atrasti labai įvairiame gylyje (galvos kaulai fiksuoti H_{abs} 22,67–23,82 m aukštyje). Kaip ir kapinyno paviršius R dalyje tyrinėti kapai buvo aukščiau. Manoma, kad galėjo būti laidojama 30–80 cm gylyje. Spėjamą laidojimo paviršių apibrėžia pavieniai akmenys, atrandami virš kapų arba greta, bei degėsių dėmės, atsiradusios buvusių laužaviečių vietoje. Skirtinguose kapuose griaučiai labai nevienodai išlikę – kai kada galima tiksliai nustatyti rankų ir kojų padėtį (kapas 1329, iš dalies kapas 1323), tam tikrais atvejais tik įkapės liudija buvusius palaikus (kapai 1325, 1326, 1330). Kai kuriuose kapuose buvo žymūs karsto pėdsakai (kapai 1323, 1329). Romėniškajam laikotarpiui būdinga akmenų konstrukcija atrasta kape 1324 – ties kojomis ir galva padėti trys akmenys, kituose kapuose jų nebuvo. Mirusieji laidoti stačiakampėse duobėse suapvalintais kampais. Vaikams kastos mažesnės artimos ištęsto ovalo

formai duobutės (kapai 1325, 1326, 1330). Sprendžiant pagal įkapes – daugiau tyrinėta moterų ir mergaičių kapų (kapai 1325, 1326, 1329, 1330?), tai patvirtina ir laidojimo kryptis.

Daugumoje kapų rastos gausesnės ar skurdesnės įkapės. 2005 m. kapams būdingiausios apyrankės, jos atrastos 3 kapuose (kapai 1325, 1326, 1329). Taip pat aptiktos dvi lankinės bronzinės segės, viena neaiški geležinė segė. Vyrų kapams būdingi ginklai – kirviai, kovos peiliai, ietigalis. Išsiskyrė kapas 1329, kuriame be pagrindinių įkapių (dvi apyrankės, smeigtukas, trys sudėtingi karolių vėriniai), įdėta auka – kapo duobės paviršiuje po akmeniu padėti darbo įrankiai (?) ir kiaušinis.

Tyrimų metu paaiškėjo, kad šioje kapinyno vietoje įžemį formavo gelsvo smėlio sluoksnis, giliau – smėlis su priemolio tarpsluoksniais, o V krašte – pilkšvai gelsvas priemolis.

Tyrimų medžiaga papildo, tačiau nekeičia pagal ankstesnių tyrimų metu sukauptą medžiagą darytų apibendrinimų.

MARVELĖ BURIAL GROUND

In 2005 the archaeological research of the Marvelė burial ground was continued. 8 inhumations datable to C^{1b}–C^2 phase of the Roman Iron Age (the 3rd century) were found. These inhumations contained numerous burial items: jewellery and iron weapons (fibulas, bracelets, necklaces made of glass beads, pins; axes, spearheads and knifes). The fireplaces found on the surface featured the burial rituals performed.

VIEŠVILĖS KAPINYNAS I BEI NEĮTVIRTINTA GYVENVIETĖ

Ugnius BUDVYDAS

2005 m. TIM toliau tęsė Viešvilės kapinyno (A 1636) (Jurbarko r., Viešvilės sen.) archeologinius tyrimus (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais,* V., 2000, p. 255–256; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 118–119; *ATL 2002 metais,* V., 2005, p. 99–101; *ATL 2003 metais,* V., 2005, p. 114–118; *ATL 2004 metais,* V., 2006, p. 100–105) (46 pav.). Be to, kapinyno aplinkoje atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai, kurių metu ieškota šalia paminklo esančios gyvenvietės. Tyrimus finansavo KVAD bei TIM. Antropologinės medžiagos analizę atliko R. Jankauskas (VU MF).

Tyrinėjimai vyko rugpjūčio mėnesį, ištirtas 166 m² plotas (Viešvilės kapinyne – 76 m², kapinyno aplinkoje – 90 m²).

Viešvilės kapinynas I (A 1636). Iš viso 2005 m. Š, ŠR kalvos dalyje ištirtas 76 m² plotas (perkasos XVI–XVII). Rasti 3 degintiniai kapai bei 2 griautiniai vaikų kapai (kapai 19–23).

Perkasa XVI (4x10 m dydžio, 40 m²) iškasta aukščiausioje kalvos vietoje. Dalis perkasos XVI R sienelės sutapo su 2004 m. tirtos perkasos XV V sienele. Nuėmus velėną bei pilkai maišytos žemės sluoksnį, 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus įvairiose perkasos vietose atsidengė 5 duobių kontūrai, iš kurių 3 priklausė kapams.

Degintinis kapas 19. Kapo kontūras atsidengė 3 cm žemiau santykinio aukščio. 220x110 cm dydžio duobė ištęsto ovalo for-